

Posudek bakalářské práce Alexandry Murínové *Zámenné částice v taliančine*, Ústav románských studií FFUK, ak. r. 2015/16

Alexandra Murínová si jako téma své bakalářské práce zvolila tzv. zájmené částice v současné italštině. Téma je to nesporně zajímavé, protože zájmené částice *ci* a *ne* – k nimž autorka přidala ještě *si* v konstrukcích tzv. *si passivo* a *si impersonale* – vykazují v italštině velmi široké spektrum použití a mají různorodé funkce. Autorka se ve své práci zaměřila na „ich pôvod, význam a využitie v písanom a hovorenom talianskom jazyku“ (s. 7).

Bakalářskou práci, ač to z Obsahu není patrné, protože ten je rozdělen do 9 na sebe navazujících kapitol (s podkapitolami), z nichž poslední tři představují Závěr, Resumé a Bibliografii, tvoří stěžejní část teoretická, v níž se autorka zaměřuje na jednotlivé zájmené částice a pokouší se porovnat – místy odlišné – přístupy jednotlivých lingvistů k této problematice. U zájmena (částice) *si* potom analyzuje konstrukci zvrátneho pasiva a neosobní konstrukci s tzv. *si impersonale*, v nichž se *si* vyskytuje. Zajímavá je zejména poslední kapitola o prokomplementárních slovesech. Část praktická (6. kapitola nazvaná Konfrontácia so slovenčinou) se vydává dvěma směry: autorka se zde nejprve snaží na příkladech z InterCorpu osvětlit význam nejčastějších prokomplementárních sloves a následně se věnuje analýze překladu zájmených částic *ci* a *ne* do slovenšiny (opět s využitím InterCorpu).

V teoretické části je třeba ocenit především snahu o konfrontaci různých přístupů k tématu. Zajímavá je například kapitola o tzv. prokomplementárních slovesech (s. 32-35): tento pojem, který autorka přebírá od Vivianiho (a s nímž, pokud vím, operují např. i Sabatini nebo Russiová), ale jinak se v italských gramatikách běžně nevyskytuje, označuje určitou skupinu tzv. pronominálních sloves, u nichž připojením zájmen a/nebo zájmených částic dochází ke změně významu (a prošla takto procesem lexikalizace). Autorka vychází především z Vivianiho studie, ale vzhledem k tomu, že mnohá z uváděných spojení jsou na jiných místech práce označovaná např. za frazémy, nebylo by jistě od věci tyto různé náhledy (např. prokomplementární sloveso vs. frazém) nějak propojit nebo k této problematice zaujmout vlastní postoj. Autorka se do jisté míry snaží i o vymezení pojmů *si passivo* a *si impersonale*: pokus je to jistě záslužný, nicméně zde se přístupy jednotlivých autorů dosti různí a i v koncepci téhož autora často narazíme na různé vnitřní rozpory. Není tedy divu, že určité nesrovnalosti najdeme i v této práci, viz níže. Dále bych chtěla ocenit i to, že teoretický výklad je kromě příkladů z různých gramatik ilustrován i vlastními příklady vybranými z InterCorpu, poměrně dobrá – až na několik výjimek, které zmíním později – je i autorčina práce s terminologií a také její stylizační schopnosti.

S poměrně zdařilou teoretickou částí naneštěstí kontrastuje stručná, a jednoznačně příliš uspěchaná praktická část práce, která podle mého názoru cíl, který si předsevzala (tj. bližší analýzu prokomplementárních sloves a především porovnání využití italských zájmených částic *ci* a *ne* v různých typech textů s jejich slovenskými protějšky), nesplňuje. Kromě toho, že ani u jedné z analýz není uveden postup vyhledávání v korpusu, se „výzkum“ prokomplementárních sloves omezuje na několik (náhodně?) vybraných příkladů, doplněných o (autorčiny?) překlady do slovenštiny a z analýzy slovenských překladů toho také moc nevyplývá: kromě toho, že se nic nedozvíme o velikosti zkoumaných vzorků, nejsou zde analyzovány překlady z italštiny do slovenštiny, nýbrž překlad z jiného jazyka (většinou z angličtiny, u beletrie jde o dílo Dana Browna, u subkorpusu Europarl není zdrojový jazyk znám) do slovenštiny a do italštiny. Zdá se mi, že takové srovnání, zejména analyzujeme-li zájmené částice, které se v angličtině vůbec nevyskytují, postrádá hlubšího smyslu (jen pro ukázkou: nevím, jak je to v originále, nicméně na s. 42 se konfrontuje italský překlad *Ci sono già stata* se slovenským *Už sa stalo*). Je tedy zřejmé, že tento výzkum k žádným zajímavým závěrům nedochází (a ani dojít nemůže: závěry typu „Na základe tohoto zistenia môžem konštatovať, že použitie častice *ci* v rámci talianskeho jazyka v spomenutých funkciách [tj. ve

funkci příslovce nebo osobního zájmena] sa dá oveľa častejšie aplikovať v neformálnom prejave a vyšší/formálnejší prejav se tomuto použitiu *ci* v taliančiva vyhyba“ [s. 44] jsou zcela neopodstatněné a vlastně nesmyslné); jednotlivé rozbory navíc obsahují řadu chyb.

Zmíním se teď konkrétně o několika více či méně závažných nedostatcích v teoretické i praktické části:

1) s. 8: Nejsem si jista, zda lze zájmena bezvýhradně charakterizovat jako „plnovýznamové slova“: vzhledem ke své substituční funkci tradičně k autosémantikům řazena nebývají.

2) s. 9. Formulace: „S částicou *ci* (*vi*) sa stětávame najčastejšie medzi osobnými zámenami...“

3) Na s. 9 a 10 se „bez varování“ směšuje výklad o nepřízvučných osobních zájmenech a zájm. částicích: mnohdy to není moc srozumitelné.

4) Na s. 9 dole nerozumím přesně větu o „citově-intenzivní“ funkci těchto částic „v prípade ak chceme zdôrazniť **účasť** podstatného mena vo vete“.

5) S. 12, příklad 1 – *Ci inganno* – zřejmě překlep (*Ci ingannano?*)

6) Na s. 13 v prvním odstavci nerozumím termínu „doplňok“.

7) S. 15: v druhém odstavci by bylo přesnější říci, že zájm. částice mohou plnit funkci vazby určitých předložek s ukazovacími zájmeny středního rodu, a nikoli pouze, že plní funkci ukazovacího zájmena.

8) Na s. 16, ale i na mnoha jiných místech se hovoří o „zdůrazňující“ funkci těchto částic. Bylo by ovšem vhodné připomenout, že ve větách jako *In questa casa non ci si può vivere!* je *ci* hlavně z důvodů aktuálního větného členění, vlastně jde o levou dislokaci, i když není vyznačena čárkou. A ještě: kde je v příkladu (24) ukazovací zájmeno?

9) Na s. 18 nerozumím formulaci „*ne* je vo vete povinné v spojení s pohybovými slovesami typu...“

10) Na s. 19 nerozumím (v posledním odstavci) tomu, proč by se *ne* v roli „dělivého zájmena“ muselo vztahovat na „neznámého předchodcu“.

11) Na s. 20 věta po příkladu (27) příliš nedává smysl: *ne* tady přece ani „teoreticky“ určitým členem nahradit nelze...

12) V diskusi o *ne pleonastico* na s. 22 by kromě již výše zmíněné zdůrazňující funkce částice mělo být zmíněno i AČ, tj. příznakový slovosled (srov. výše mou pozn. 8). V tomto případě jde vlastně o pravou dislokaci.

12) Ještě s. 22: nerozumím formulaci „pleonastické použitie častice stojí s nesprávnou formou slovesa“.

13) Na s. 24 se cituje z Lepschyho (pozn. 75). Jak už bylo řečeno výše, rozdíly mezi pasivním a neosobním *si* není vždy snadné postihnout, neboť v italštině (na rozdíl od německého *man* nebo francouzského *on* v neosobní vazbě) je etymologie obou konstrukcí – jak podotýká právě Lepschy – stejná (pasivní). Otázkou ovšem je, zda je substantivum *penne* ve větě *Si comprano due penne* skutečně nutno hodnotit jako přímý předmět (jak činí Lepschy, ale i řada dalších, např. La Fauci [*Compendio di sintassi italiana*], který dokonce považuje za neosobní všechny konstrukce tohoto typu [tj. nikdy nejde o subjekt, nýbrž vždy o objekt v akuzativu] a existenci zvrtného pasiva vlastně vůbec nepřipouští). Nejsem si jista, zda je ze syntaktického hlediska takový rozdíl mezi větou *Si vedono due stelle*, kterou Lepschy považuje za příklad zvrtného pasiva, a již zmíněným, údajně neosobním (*si impersonale*) *Si comprano due pere*. Toto ovšem není výtkou k předložené bakalářské práci, nýbrž jen určitý příspěvek k této (značně komplikované) diskusi.

14) Na s. 25 nahoře bych nepoužívala (neexistujícího) pojmu *nepřímý podmět*. Jde tu nejspíš o to, že *si* je v těchto konstrukcích – v některých pojetích – za podmět považováno.

Stejně tak nelze říci, že je zde podmět nevyjádřený (uprostřed): podmět tu lze chápat jen jako neurčený všeobecný.

15) Na s. 28 neilustruje příklad (18) pasivní *si*! Lepschy ho sice uvádí, ale jenom jako doklad toho, že se všechny tzv. verbi pronominali (a tudíž i slovesa se *si passivo*) časují s pomocným *essere*!

16) Na s. 30 bych v příkladu (11) *contaci* na rozdíl od F. Sorrentinové nepovažovala za frazém.

17) Na s. 40: Je nutné sloveso *liberarsene* (tj. *liberarsi da qc./q.*) považovat za prokomplementární?

18) S. 41, podkap. 6.2. Kromě toho, že první věta je zcela nesrozumitelná, je třeba (jak už jsem zmínila výše) podotknout, že nejde o „oficiálně preklady z talianskeho do slovenského jazyka“, nýbrž o překlady povětšinou z angličtiny. Dále se dokonce mluví o „prekladoch zo slovenského jazyka“.

19) Na s. 42 v příkladu 3) se mi nezdá, že by se *ci* „vztahovalo k *nebi*“ – jde tu spíš o osobní zájmeno (**nám** přišla faxem...).

20) S. 42: v příkladu (5) není ukazovací zájmeno. Ani v příkladu (8) není *ci* přeloženo ukazovacím zájmenem: i zde má funkci zájmena osobního (*nám*).

21) Stále s. 42: To, že se *ci* často vyskytlo ve spojení s *essere*, mi nikterak překvapivé nepřipadá: jinak tuto existenciální vazbu (*s essere*) vyjádřit nelze.

22) S. 45-46 *nich, nej, jeho* atd. (příklady 26, 30, 36, 37, 38) přece nejsou ukazovací zájmena!

23) S. 47 v příkladech (43) a (44) nemá *ne* partitivní funkci!

Práce Alexandry Murínové navzdory nepřilíh zdařilé praktické části i určitým nedostatkům v části teoretické podle mého názoru kritéria bakalářské práce splňuje, a k obhajobě ji tudíž doporučuji. Vzhledem k výše uvedeným zásadním výtkám (především k praktické části, na niž si autorka evidentně nevyhradila dostatek času) se však přikláním spíše k hodnocení známkou **dobře**.

V Praze dne 29. srpna 2016

PhDr. Zora Obstová, Ph.D.
oponent bakalářské práce